

CENTRUM BADANIA OPINII SPOŁECZNEJ

SEKRETARIAT 29·35·69, 628·37·04
ZESPÓŁ REALIZACJI
BADAŃ 21·07·57, 628·90·17

UL. ŻURAWIA 4A, SKR. PT. 24
00-503 W A R S Z A W A
TELEFAX: 29-40-89

BS/382/85/92

- ◆ **OPINIA PUBLICZNA O PRYWATYZACJI, REPRYWATYZACJI
I PROGRAMIE POWSZECHNEJ PRYWATYZACJI**
- ◆ **POLACY I ROSJANIE O ZASIĘGU PRYWATYZACJI
I OBCYM KAPITALE**

Komunikat z badań

Warszawa, październik 1992 r.

◆ Tempo przemian polskiej gospodarki 1/3 badanych uznała za zbyt wolne. W ciągu ostatnich dwóch lat ubyło zwolenników przyspieszenia tego procesu.

◆ Spośród trzech form przekształceń własnościowych powszechną prywatyzację najczęściej uznawano za przedsięwzięcie korzystne dla polskiej gospodarki. Tylko w przypadku powszechnej prywatyzacji liczba osób akceptujących to rozwiązanie jest większa niż uznających je za niekorzystne.

◆ W ciągu ostatniego roku akceptacja powszechnej prywatyzacji wzrosła ponad dwukrotnie, natomiast znacznie zmalała prywatyzacji (choć ostatnio liczba optymistów nieco wzrosła).

Czy zmiany w kierunku sprywatyzowania gospodarki przebiegają:

Ocena poszczególnych form przekształceń własnościowych

◆ Polacy chętniej niż Rosjanie aprobują prywatną własność fabryk, ziemi i instytucji świadczących różne usługi.

◆ Zarówno Polacy, jak i Rosjanie niechętnie odnoszą się do udziału obcego kapitału w prywatyzacji gospodarki.

Niechęć Polaków do rosyjskich nabywców prywatyzowanego majątku odpowiada niechęci Rosjan do polskich nabywców.

Prywatyzacja, jeden z podstawowych problemów polskiej gospodarki, jest od dwóch lat przedmiotem systematycznych badań CBOS¹. Analiza porównawcza uzyskiwanych wyników - ocena tempa prywatyzacji, preferowany zakres² i przewidywane skutki dla gospodarki, a także sposób wykorzystania majątku otrzymanego w ramach powszechnej prywatyzacji - pozwala na pełne poznanie społecznego odbioru dokonujących się przemian własnościowych.

Interesujące jest także porównanie poglądów na ten temat Polaków i Rosjan. Niektóre bowiem z pytań sondażu CBOS były wykorzystane w badaniach moskiewskich socjologów z Rosyjskiego Centrum Badania Opinii Publicznej i Rynku. Dotyczyły one zasięgu prywatyzacji i dopuszczenia do niej kapitału zagranicznego.

Ocena tempa prywatyzacji

Tempo przemian polskiej gospodarki 1/3 badanych ocenia jako niezadowolające ("zbyt wolno"). W ciągu ostatnich dwóch lat ubyło jednak zwolenników przyspieszenia tego procesu (tab. 1).

---

¹ Ostatnio respondenci wypowiedali się na ten temat w sondażu "Aktualne problemy i wydarzenia", przeprowadzonym w dniach 2-7 września 1992 r. na reprezentatywnej próbie losowej dorosłej ludności Polski (N=1153).

² Zagadnienie to było przedmiotem odrębnego komunikatu CBOS: "Co prywatyzować i komu sprzedawać", Warszawa, wrzesień 1992 r.

Tabela 1

w procentach

Czy, Pana(i) zdaniem, zmiany w kierunku sprywatyzowania gospodarki przebiegają:	Wskazania respondentów według terminów badań								
	IX'90	I'91	IV'91	IX'91	X'91	XI'91	I'92	V'92	IX'92
- zbyt wolno	46	38	38	32	33	35	41	40	34
- wystarczająco szybko	33	39	40	34	28	27	24	17	16
- zbyt szybko	12	13	16	29	34	33	32	19	14
Trudno powiedzieć	9	10	6	5	5	5	3	24	36

Dezaprobatą zbyt szybkiego tempa przemian - po gwałtownym wzroście w listopadzie '91 - obecnie powróciła do poziomu z września '90. Natomiast grupa akceptujących tempo przekształceń własnościowych ("wystarczająco szybko") zmniejszyła się w omawianym okresie dwukrotnie.

Zwraca uwagę odnotowany w tym roku znaczny wzrost liczby wskazań "trudno powiedzieć". Jeszcze do stycznia '91 brak zdania na ten temat deklarował co dziesiąty badany, a obecnie - nieco częściej niż co trzeci. Zwiększenie się tego odsetka odbywało się kosztem wszystkich pozostałych kategorii odpowiedzi, chociaż głównie - wskazań "zbyt szybko".

We wrześniowym sondażu, w pytaniu otwartym, respondentów poproszono o uzasadnienie ich opinii o tempie prywatyzowania polskiej gospodarki.

Przekonanie, że zmiany przebiegają **zbyt wolno** (N=387) uzasadniano najczęściej tym, że:

- *nic się nie zmienia, nic się nie robi. nie widać efektów, za mało przedsiębiorstw sprywatyzowano (41% wskazań);*

- brak jest koncepcji prywatyzacji, brak przygotowania tego procesu, zła i niefachowa jest realizacja procesu prywatyzacji (10%);
- zła jest polityka rządu, rząd nie panuje nad sytuacją, brak jest zdecydowania, następują ciągle zmiany rządów i zmiany w Ministerstwie Przekształceń Własnościowych (5%);
- następuje upadek zakładów państwowych, mienie społeczne niszczeje (5%);

Osoby uważające, że procesy prywatyzacyjne przebiegają **zbyt szybko** (N=166) przedstawiały najczęściej następującą argumentację:

- następuje wzrost bezrobocia, ludzie są zwalniani z pracy (20%);
- brak jest koncepcji prywatyzacji, brak jest przygotowania tego procesu, zła i niefachowa jest realizacja procesu prywatyzacji (20%);
- wyprzedaje się "za darmo" majątek narodowy (11%);
- upadają zakłady państwowe (9%);
- "zarabiają tylko ci co prywatyzują", są nadużycia i afery (8%);
- społeczeństwo nie jest przygotowane do prywatyzacji, ludzie są zagubieni (8%);
- nie powinno być prywatyzacji, wszystkie (duże) zakłady powinny być państwowe (5%).

Brak koncepcji prywatyzacji i upadek zakładów państwowych to argumenty zarówno zwolenników przyspieszenia zmian własnościowych, jak i tych, którzy twierdzą, że zmiany przebiegają zbyt szybko. Ci ostatni krytykują przede wszystkim skutki prywatyzacji i sposób jej realizacji, a nie samą ideę prywatyzacji.

Za zbyt wolne uznają tempo prywatyzacji przede wszystkim: mieszkańcy największych miast (pow. 500 tys.), ze średnim i wyższym wykształceniem, prywatni przedsiębiorcy, szeregowi pracownicy umysłowi oraz wykwalifikowani robotnicy, osoby o najwyższych dochodach, respondenci dobrze oceniający własną sytuację materialną oraz uznający, że sytuacja w kraju zmierza w dobrym kierunku³.

O zbyt szybkim przebiegu przemian własnościowych są przekonani szczególnie ludzie najstarsi (65 lat i więcej), renciści i emeryci, a także ankietowani z wykształceniem podstawowym, mieszkańcy wsi oraz osoby, w których gospodarstwach domowych dochód na 1 osobę kształtuje się w granicach 600-800 tys. zł.

Ocena różnych form prywatyzacji

Społeczne prognozy skutków przemian własnościowych dotyczyły wszystkich form przekształceń - prywatyzacji, tzn. sprzedaży własności państwowej, reprivatyzacji oraz powszechnej prywatyzacji, w ramach której wszystkim chętnym przekazano by udział w prywatyzowanych przedsiębiorstwach.

Prywatyzacja. Opinie o skutkach prywatyzacji dla gospodarki kraju są podzielone. Równoliczne (po około 1/4) są grupy uznających, że sprzedaż własności państwowej będzie przedsięwzięciem:

- korzystnym, - w takim samym stopniu korzystnym co niekorzystnym,
- niekorzystnym, oraz nie mających na ten temat zdania.

---

³ Szczegółowe zróżnicowanie poglądów w zależności od cech socjodemograficznych zamieszczono w tabelach aneksu.

W ciągu minionych dwóch lat liczba pozytywnie oceniających wpływ prywatyzacji na naszą gospodarkę zmalała prawie dwukrotnie, a ponad trzykrotnie wzrosła grupa prognozujących pesymistycznie (tab. 2).

Tabela 2

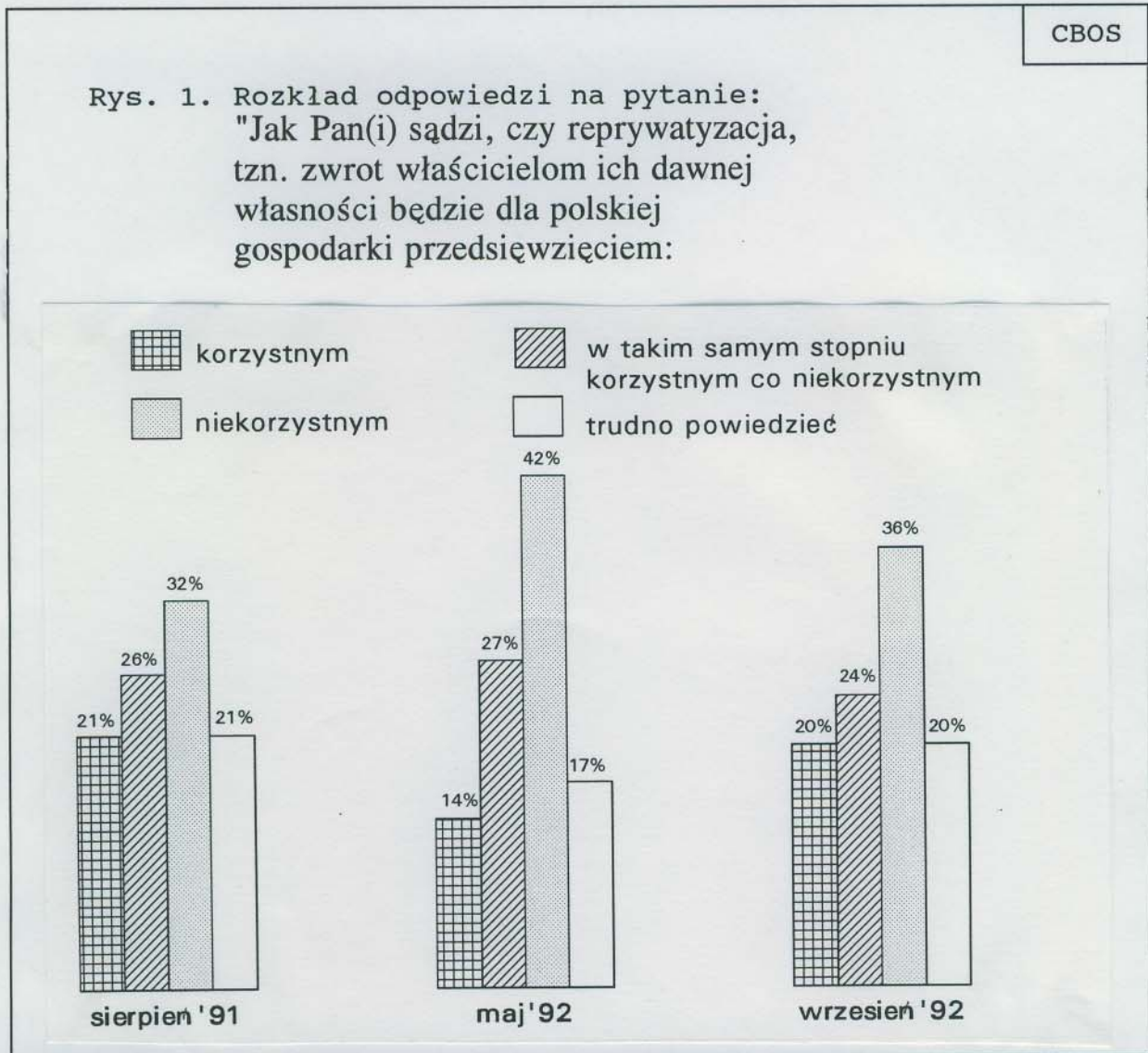
w procentach

Jak Pan(i) sądzi, czy prywatyzacja, tzn. sprzedaż własności państwowej będzie dla polskiej gospodarki przedsięwzięciem:	Wskazania respondentów według terminów badań						
	IX'90	I'91	IV'91	VIII'91	X'91	V'92	IX'92
- korzystnym	44	47	42	26	32	18	24
- w takim samym stopniu korzystnym co niekorzystnym	24	27	30	26	27	34	28
- niekorzystnym	8	5	9	27	30	30	26
trudno powiedzieć	24	21	19	21	11	18	22

W stosunku do badań przeprowadzonych w maju '92 odnotowano nieznaczną poprawę prognoz - przybyło optymistów (o 6%), a ubyło pesymistów (o 4%).

Reprywatyzacja. We wrześniu '92, podobnie jak w ciągu ostatniego roku, respondenci najczęściej (36%) wyrażali pogląd, że reprywatyzacja będzie niekorzystnym przedsięwzięciem dla polskiej gospodarki. Przeciwnego zdania był co piąty badany, a tyle samo osób nie potrafiło przewidzieć skutków reprywatyzacji. Blisko 1/4 respondentów sądzi, że zwrot majątku byłym właścicielom lub ich spadkobiercom będzie "w takim samym stopniu korzystny co niekorzystny".

W ocenie skutków reprivatyzacji, podobnie jak w przypadku prywatyzacji, odnotowano nieznaczny optymizm w porównaniu z pomiarem z maja '92 (rys. 1). Generalnie jednak przedsięwzięcie to ma więcej przeciwników niż zwolenników.

Powszechna Spośród trzech form przekształceń własnościowych
prywatyzacja powszechna prywatyzacja była najczęściej oceniana jako przedsięwzięcie korzystne. Uważa tak co trzeci badany, podczas gdy o prywatyzacji taki pogląd wyrażał co czwarty, a o reprivatyzacji - co piąty respondent.

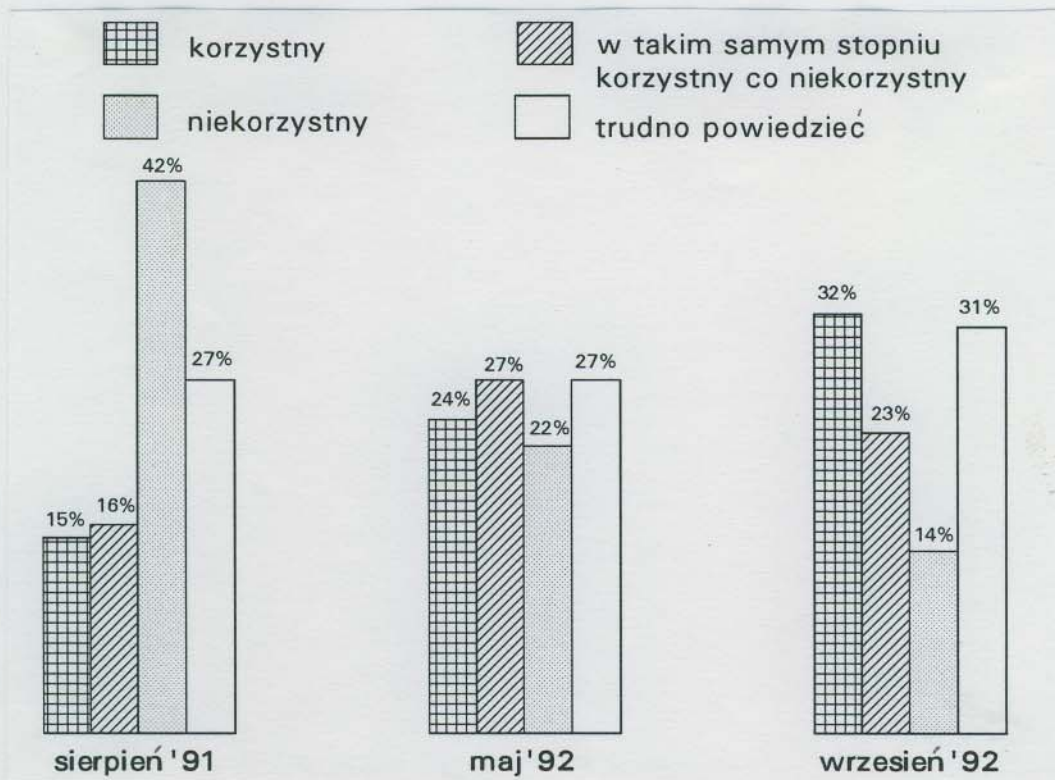

Jak Pan(i) sądzi, czy powszechna prywatyzacja, tzn. przekazanie wszystkim chętnym udziałów w prywatyzowanych przedsiębiorstwach, będzie dla polskiej gospodarki przedsięwzięciem:

- korzystnym	32%
- w takim samym stopniu korzystnym co niekorzystnym	23%
- niekorzystnym	14%
Trudno powiedzieć	31%

W ciągu ostatniego roku liczba badanych pozytywnie prognozujących wpływ powszechnej prywatyzacji na gospodarkę wzrosła ponad dwukrotnie, a przekonanych o niekorzystnych skutkach trzykrotnie zmalała (rys. 2).

Rys. 2. Przewidywania dotyczące wpływu powszechnej prywatyzacji na polską gospodarkę

Zróźnicowanie poglądów Optymistyczne prognozy wpływu na polską
badanych w zależności gospodarke wszystkich form przekształceń
od ich cech socjodemo- własnościowych wyrażają przede wszystkim
graficznych mężczyzn, respondenci mający najwyższe
dochody oraz mieszkańcy dużych miast. Istnieje w tym względzie
dodatnia zależność z poziomem wykształcenia, oceną własnych
warunków materialnych oraz oceną kierunku rozwoju sytuacji w kraju.

Akcje - jak je wykorzystamy

Otrzymany w ramach powszechnej prywatyzacji majątek 18% badanych zamierza sprzedać i prawie tyle samo (15%) zamienić na akcje konkretnych przedsiębiorstw. Co czwarty badany chciałby zatrzymać je, licząc na zyski. Najliczniejsza grupa respondentów (36%) nie wie jeszcze, co zrobi z tym majątkiem (tab. 3).

Tabela 3

w procentach

Co Pan(i) zamierza zrobić z częścią otrzymanego w ramach powszechnej prywatyzacji majątku?	Wskazania respondentów według terminów badań	
	sierpień '91	wrzesień '92
Sprzedam	14	18
Zamienię na akcje konkretnych przedsiębiorstw	17	15
Zatrzymam, licząc na zyski	37	24
Zrobię coś innego	6	7
Trudno powiedzieć	27	36

W ciągu roku, od sierpnia '91, zmniejszyła się (o 13%) liczba osób zamierzających zatrzymać, licząc na zyski, "swoją" część majątku narodowego i zwiększyła (o 9%) grupa niezdecydowanych.

Nie są to wyniki optymistyczne, zwłaszcza w sytuacji, kiedy rząd w niedalekiej przyszłości zamierza zrealizować program powszechnej prywatyzacji. Świadczą przede wszystkim o trudnej sytuacji materialnej wielu rodzin, czego dowodzą następujące dane. Częściej niż inni chęć sprzedaży akcji przedsiębiorstw otrzymanych w ramach powszechnej prywatyzacji deklarują ankietowani, w których gospodarstwach domowych dochody na 1 osobę wynoszą do 400 tys. zł., osoby oceniające źle własne warunki materialne, a także bezrobotni, renciści i emeryci. Niezdecydowani, jak wykorzystają akcje przedsiębiorstw otrzymane w ramach powszechnej prywatyzacji są przede wszystkim: ludzie powyżej 65 lat, badani z wykształceniem podstawowym, renciści i emeryci, a także rolnicy.

Deklaracje chęci zamienienia otrzymanych udziałów w ramach powszechnej prywatyzacji na akcje konkretnych przedsiębiorstw deklarują osoby o wyższym wykształceniu, inteligencja i kadra kierownicza oraz osoby dobrze oceniające własne warunki materialne.

Zakres prywatyzacji - preferencje Polaków i Rosjan

Kilka z pytań dotyczących prywatyzacji gospodarki, które zadano respondentom w lipcowym sondażu CBOS⁴, zostało wykorzystanych przez socjologów moskiewskich w ich badaniach nad procesem przekształceń własnościowych w Rosji⁵. Zarówno Polaków, jak i Rosjan zapytano o opinie w kwestii dopuszczenia własności prywatnej w przemyśle, handlu i rozmaitych usługach.

Różnice w stopniu aprobaty własności prywatnej powinny zależeć od zasięgu "społecznego posiadania środków produkcji". Do zalet powszechnej własności państwowej przekonywano Rosjan dość długo, różnymi metodami i dość bezwzględnie. Do niedawna nikt w Rosji nie rozważał możliwości wyłączenia spod ścisłej kontroli państwa zakładów przemysłowych, ziemi, szkół, handlu i szpitali. Okres wprowadzania reform rynkowych był tam krótszy niż w Polsce, a zmianom gospodarczym towarzyszyły odmienne wydarzenia polityczne. Wszystkie te okoliczności nakazują oczekiwać innych postaw wobec własności prywatnej w Polsce niż w Rosji.

Panuje przekonanie, że Polacy są psychicznie bardziej przygotowani na transformację ustrojową niż mieszkańcy byłego Związku Radzieckiego. Czy jest ono prawdziwe, okaże się z porównania, jak często mieszkańcy Polski i Rosji opowiadali się za państwową własnością ziemi, przemysłu oraz instytucji świadczących rozmaite usługi.

---

⁴ Badanie "Aktualne problemy i wydarzenia" (26) zrealizowano w dniach 16-20 lipca 1992 r. na 1124-osobowej reprezentatywnej ogólnopolskiej próbie losowej.

⁵ Rosyjskie Centrum Badania Opinii Publicznej i Rynku przeprowadziło swój sondaż w dniach 8-18 sierpnia 1992 r. na losowej próbie miejskiej i wiejskiej ludności Rosji (N=1695).

Tabela 4

w procentach

Podmioty gospodarcze oceniane przez Polaków i Rosjan	Wskazania dotyczące zakresu prywatyzacji			
	tylko państwowe	zarówno prywatne, jak i pań- stwowe	tylko prywatne	trudno powiedzieć
Wielkie przedsiębiorstwa przemysłowe				
Polska	60	29	6	5
Rosja	58	26	5	11
Szpitala				
Polska	59	36	3	2
Rosja	53	35	4	8
Szkoły				
Polska	56	40	2	2
Rosja	57	31	4	8
Banki				
Polska	29	60	7	4
Rosja	47	33	6	14
Wielkie gospodarstwa rolne				
Polska	26	36	32	6
Rosja	45	28	14	12
Hurtownie				
Polska	13	61	21	5
Rosja	41	27	12	20
Hotele				
Polska	12	67	15	6
Rosja	28	37	22	12
Małe zakłady przemysłowe				
Polska	10	42	44	4
Rosja	16	41	30	12

Ciekawe są zarówno podobieństwa, jak i różnice w odpowiedziach zebranych w Polsce i w Rosji. Podobieństwo wyraża się w tym, że w obu krajach respondenci nie wybierają pomiędzy powszechną własnością państwową i powszechną własnością prywatną. Wybór ograniczał się najczęściej do pytania: czy dopuścić własność prywatną obok państwowej, czy też nie dopuszczać. Własność małych zakładów przemysłowych stanowi wyjątek od tej reguły zarówno w Polsce, jak i w Rosji.

Różnice w odpowiedziach polegają na tym, że w Rosji przeważnie wybieraną formą własności była własność państwowa, podczas gdy w Polsce chętniej akceptowano własność mieszaną, państwową obok prywatnej. Bardzo podobne są poglądy obu społeczeństw na temat własności wielkich zakładów przemysłowych, szpitali i szkół. Ponad połowa respondentów w jednym i drugim kraju chce tylko ich państwowej własności. W postsocjalistycznych społeczeństwach utrzymuje się poczucie, że wielkoprzemysłowa produkcja, oświata i służba zdrowia należą do dziedzin, w których państwo ma szczególne zobowiązania.

Mieszkańcy Polski tym różnią się od mieszkańców Rosji, że znacznie rzadziej uważają, iż obowiązki państwa rozciągają się na sferę produkcji żywności, handlu, drobnej wytwórczości i usług. Jedynie w przypadku hoteli mieszkańcy Rosji okazali większą niż polscy respondenci gotowość dopuszczenia prywatnych właścicieli.

Stałą prawidłowością było, że mieszkańcy Rosji mieli mniej wykrystalizowane opinie o pożądanej formie własności. Zapytani, czy dane dobra powinny być państwowe czy prywatne, znacznie częściej niż Polacy udzielali odpowiedzi "trudno powiedzieć".

Komu sprzedać duże przedsiębiorstwo

- opinie Polaków i Rosjan

Spoleczeństwa obu krajów - Polski i Rosji - stanęły wobec zadania prywatyzacji państwowego majątku; w obu krajach rozwinięto też pomysł prywatyzacji powszechnej. Nie znaczy to jednak, by tzw. prywatyzacja kapitałowa była zaniechana. Prywatyzacja kapitałowa wymaga jednak udziału kapitału i kapitalistów.

By stwierdzić, jaki jest zakres przyzwolenia na prywatyzację kapitałową w Polsce i w jakim stopniu zależy on od kraju pochodzenia kapitału, respondentom zadano pytanie: "Jak Pana(i) zdaniem, powinien postąpić rząd, gdyby duże polskie przedsiębiorstwo chcieli kupić Amerykanie, Niemcy, **Rosjanie**, Żydzi z Izraela, Anglicy lub Japończycy?"

Pracownicy Rosyjskiego Centrum Badania Opinii Publicznej i Rynku powtórzyli to pytanie w odniesieniu do rosyjskiego przedsiębiorstwa, wymieniając następujące narodowości: Amerykanie, Niemcy, **Polacy**, Izraelczycy, Anglicy, Japończycy i emigranci rosyjscy.

Tabela 4

w procentach

Przedstawiciele państw inwestujący swój kapitał w Polsce lub Rosji	Zakres przyzwolenia na udział obcego kapitału			
	sprzedać bez ograniczeń	sprzedać tyle, żeby nie stracić kontroli nad tym przedsiębiorstwem	nie sprzedawać w ogóle	trudno powiedzieć
Amerykanie				
Polska	3	51	40	6
Rosja	5	32	49	13
Japończycy				
Polska	3	46	44	7
Rosja	5	29	51	15
Anglicy				
Polska	2	48	44	6
Rosja	5	31	49	15
Niemcy				
Polska	2	39	54	5
Rosja	4	31	50	14
Żydzi z Izraela				
Polska	2	32	59	6
Rosja	3	19	60	18
Rosjanie (pytanie zadane w Polsce)	1	26	66	7
Polacy (pytanie zadane w Rosji)	2	20	60	17

Przedstawiciele obu społeczeństw najczęściej uważali, że w ogóle nie należy sprzedawać obcemu kapitaliście przedsiębiorstw, o które pytano w kwestionariuszu ankiety. Wniosek z tego, że prywatyzacja kapitałowa napotyka opór nie tylko w postaci braku potencjalnych nabywców państwowego majątku, ale i w postaci niechętnych postaw społeczeństwa.

Widoczna jest prawidłowość, że mieszkańcy Rosji znacznie częściej (dwukrotnie, a czasem nawet trzykrotnie) niż polscy respondenci nie mieli zdania w badanej kwestii. Sprawy prywatyzacji i kupna majątku przez obcych kapitalistów są jeszcze w Rosji nowe i przez ludzi nieprzemyślane. W liczbie odpowiedzi "trudno powiedzieć" odbija się różnica zaawansowania procesów prywatyzacyjnych w Polsce i Rosji. Łatwiej jest wyrobić sobie opinie o zjawiskach, z którymi miało się jakiś kontakt.

W odpowiedziach mieszkańców Polski i Rosji istnieje daleko idące podobieństwo. Jest ono widoczne nawet w tym, który z obcych kapitalistów jest najmniej chętnie widziany w obu krajach.

	<u>w Polsce</u>	<u>w Rosji</u>
	"nie sprzedawać w ogóle"	
Najczęstsze wskazania	Rosjanom Żydom Niemcom Anglikom Japończykom	Polakom Izraelczykom Niemcom Japończykom Anglikom
Najrzadsze wskazania	Amerykanom	Amerykanom

Polacy na ulicach swoich miast widzą przedsiębiorczych Rosjan. Rosjanie prawdopodobnie spotykają Polaków lub słyszą o polskich biznesmenach. Ale spotkania takie w niewielkim stopniu wpływają na postrzeganie gospodarczego partnerstwa, skoro jedni i drudzy wola np. kapitalistów brytyjskich i japońskich - tych, których prawie nie ma ani w Polsce, ani Rosji.

Mieszkańcy Rosji zdają się dzielić wszystkich potencjalnych kupców według innych kryteriów, niż robią to polscy respondenci. Rosjanie mieli inny stosunek do kapitalisty amerykańskiego, angielskiego, japońskiego i niemieckiego, a inny do Polaka i Izraelczyka. Można się domyślać, że dzielą potencjalnych nabywców na kupców "poważnych" i "niepoważnych", "wiarygodnych" i "niewiarygodnych", bardziej lub mniej sprawnych. Kapitalista niemiecki lub japoński budzi takie same odczucia jak nabywca brytyjski lub amerykański. Nieważne, czy to były aliant czy przeciwnik. Jeżeli tylko jest kojarzony z solidnym kapitałem, to już zyskuje większą akceptację jako potencjalny właściciel majątku w Rosji niż były sojusznik z Układu Warszawskiego, podobnie zbiedniały jak sami Rosjanie.

W odpowiedziach polskich respondentów widać raczej różnicowanie kapitalistów na odległych i przez to bezpieczniejszych oraz geograficznie lub historycznie bliskich, a więc zagrażających. Pytanie ujawniło polskie resentymenty: podział na narody lubiane i nielubiane. To dlatego rzetelny kapitalista brytyjski jest znacznie życzliwiej witany jako nabywca polskiego przedsiębiorstwa niż podobnie wiarygodny i sprawny kapitalista niemiecki.

Ciekawy rezultat współpracy z rosyjskimi badaczami dotyczy ogólnych postaw wobec prywatyzacji. Stosunek obu społeczeństw do przemian gospodarczych trudno nazwać entuzjastycznym. W Polsce postawy wobec rynku zmieniały się od przyzwolenia (przed i na początku reform), do rozczarowania, a nawet sprzeciwu. Nie jest powiedziane, że społeczeństwo Rosji będzie przechodzić przez te

same etapy. Gdyby jednak istniała jedna droga, jeden wzór, to powstaje ciekawe pytanie o obecne stadium w Rosji: czy jeszcze nie ma przyzwolenia na ustrojowe zmiany, czy już upowszechnia się rozczarowanie reformowaniem gospodarki.

ANEKS

Tabela 1. Czy, Pana(i) zdaniem, zmiany w kierunku sprywatyzowania gospodarki (%)
przebiegają:

	zbyt wolno	wystarczająco szybko	zbyt szybko	Trudno powiedzieć	LICZBA OSÓB
Ogółem	34	16	14	36	1152
Płeć					
Mężczyźni	38	16	16	30	494
Kobiety	30	17	13	40	658
Wiek					
do 24 lat	28	17	20	35	110
25-34	39	17	17	27	187
35-44	40	17	19	24	271
45-54	38	15	16	31	177
55-64	32	14	10	45	173
65 lat i więcej	22	18	6	54	229
Miejsce zamieszkania					
Wieś	28	18	12	42	497
Miasto do 20 tys.	39	19	19	24	108
od 21 do 100 tys.	34	18	14	34	250
101-500 tys.	37	14	17	32	175
501 tys. i więcej mieszk.	46	10	16	28	119
Region					
Północny	30	20	16	34	149
Zachodni	35	14	18	33	121
Środkowozachodni	34	19	19	29	182
Środkowy	37	11	14	38	191
Wschodni	26	16	11	47	129
Południowo-wschodni	29	18	14	38	187
Południowo-zachodni	42	17	9	32	192
Wykształcenie					
Podstawowe	24	16	11	49	483
Zasadnicze zawodowe	36	17	16	31	291
Średnie	44	15	18	22	305
Wyższe	43	19	17	21	72
Grupa społ.-zaw.pracujący					
Kadra kier., inteligencja	39	19	20	22	59
Prac.umysł.niż.szczebla	43	13	19	25	97
Pracownicy fiz.- umysł.	38	12	24	26	58
Robotnicy wykwalifikowani	43	14	16	27	142
Robotnicy niewykwalifik.	34	16	19	31	64
Rolnicy	21	23	15	41	82
Prywatni przedsiębiorcy	48	15	24	12	33
Bierni zawodowo					
Renciści i emeryci	28	17	8	47	400
Uczniowie i studenci	24	9	24	42	33
Bezrobotni	33	19	16	33	83
Gospodynie domowe i inni	37	15	15	33	93
Dochody na jedną osobę					
Do 400 tys. zł	33	16	15	35	93
401-600	31	15	16	38	144
601-800	27	18	10	45	211
801-1000	32	21	14	33	215
1001-1500	33	14	14	38	277
Powyżej 1500 tys. zł	44	13	19	23	196
Ocena własnych war. mater.					
Złe	31	16	15	38	521
Średnie	33	17	13	36	496
Dobre	44	15	18	24	131
Udział w prakt. religijnych					
Kilka razy w tygodniu	33	23	10	35	115
Raz w tygodniu	32	17	12	39	658
Kilka razy w roku	37	14	17	32	283
W ogóle nie uczestniczy	34	12	28	26	93
Ocena kier.rozw.syt.w kraju					
Dobry kierunek	46	27	10	18	217
Zły kierunek	31	14	17	38	706
Trudno powiedzieć	30	14	11	45	229

Tabela 2. Jak Pan(i) sądzi, czy prywatyzacja, tzn. sprzedaż własności państwowej będzie dla polskiej gospodarki przedsięwzięciem: (%)

	korzystnym	tak korzystnym jak i nie- korzystnym	nie- korzystnym	Trudno powiedzieć	LICZBA OSOB
Ogółem	24	27	26	22	1151
Płeć					
Mężczyźni	27	28	25	20	494
Kobiety	22	27	27	24	657
Wiek					
do 24 lat	24	28	28	20	110
25-34	28	28	27	17	187
35-44	26	31	28	16	271
45-54	25	32	25	17	177
55-64	23	26	23	28	172
65 lat i więcej	20	21	26	34	229
Miejsce zamieszkania					
Wieś	19	27	29	25	497
Miasto do 20 tys.	27	22	30	21	108
od 21 do 100 tys.	26	32	24	18	250
101-500 tys.	30	25	21	25	174
501 tys. i więcej mieszk.	33	28	24	16	119
Region					
Północny	18	41	22	19	148
Zachodni	24	29	30	17	121
Środkowo-zachodni	27	34	24	15	182
Środkowy	30	20	30	20	191
Wschodni	15	20	29	36	129
Południowo-wschodni	20	26	35	19	187
Południowo-zachodni	31	24	15	30	192
Wykształcenie					
Podstawowe	18	24	26	32	482
Zasadnicze zawodowe	23	31	29	17	291
Średnie	32	29	25	15	305
Wyższe	40	26	24	10	72
Grupa społ.-zaw.pracujący					
Kadra kier., inteligencja	37	27	24	12	59
Prac.umysł.niż.szczebla	35	27	27	11	97
Pracownicy fiz.- umysł.	28	21	22	29	58
Robotnicy wykwalifikowani	23	31	28	18	142
Robotnicy niewykwalifik.	20	31	30	19	64
Rolnicy	13	38	29	20	82
Prywatni przedsiębiorcy	42	27	18	12	33
Bierni zawodowo					
Renciści i emeryci	21	24	24	31	399
Uczniowie i studenci	33	30	18	18	33
Bezrobotni	14	27	39	20	83
Gospodynie domowe i inni	28	28	27	17	93
Dochody na jedną osobę					
Do 400 tys. zł	13	37	32	18	93
401-600	15	30	31	24	144
601-800	23	24	28	24	211
801-1000	22	28	27	23	215
1001-1500	26	27	25	21	276
Powyżej 1500 tys. zł	35	28	18	19	196
Ocena własnych war. mater.					
Złe	19	27	31	23	520
Średnie	25	27	23	24	496
Dobre	40	29	18	12	131
Udział w prakt. religijnych					
Kilka razy w tygodniu	18	34	20	27	114
Raz w tygodniu	24	25	28	23	658
Kilka razy w roku	27	31	23	20	283
W ogóle nie uczestniczy	28	23	30	19	93
Ocena kier.rozw.syt.w kraju					
Dobry kierunek	34	35	18	13	217
Zły kierunek	21	28	31	20	705
Trudno powiedzieć	24	19	21	36	229

Tabela 3. Jak Pan(i) sądzi, czy reprivatyzacja, tzn. zwrot właścicielom ich dawnej własności będzie dla polskiej gospodarki przedsięwzięciem: (%)

	korzystnym	tak korzystnym jak i nie- korzystnym	nie- korzystnym	Trudno powiedzieć	LICZBA OSÓB
Ogółem	20	24	36	20	1151
Płeć					
Mężczyźni	23	21	38	18	494
Kobiety	18	26	34	22	657
Wiek					
do 24 lat	20	25	40	15	110
25-34	21	25	38	16	187
35-44	17	24	43	15	271
45-54	25	23	35	18	177
55-64	19	25	32	24	172
65 lat i więcej	20	21	28	32	229
Miejsce zamieszkania					
Wieś	15	22	40	23	497
Miasto do 20 tys.	13	18	46	23	108
od 21 do 100 tys.	24	28	33	15	250
101-500 tys.	25	23	31	21	174
501 tys. i więcej mieszk.	31	31	23	15	119
Region					
Północny	13	34	36	16	148
Zachodni	12	19	49	21	121
Środkowo-zachodni	18	24	44	14	182
Środkowy	23	21	34	22	191
Wschodni	16	21	34	29	129
Południowo-wschodni	20	21	40	19	187
Południowo-zachodni	33	27	19	21	192
Wykształcenie					
Podstawowe	18	19	35	28	482
Zasadnicze zawodowe	19	28	37	16	291
Średnie	22	25	39	14	305
Wyższe	29	36	28	7	72
Grupa społ.-zaw.pracujący					
Kadra kier., inteligencja	24	31	37	8	59
Prac.umysł.niż.szczebla	24	23	41	12	97
Pracownicy fiz.-umysł.	19	17	40	24	58
Robotnicy wykwalifikowani	23	22	39	17	142
Robotnicy niewykwalifik.	16	30	42	13	64
Rolnicy	15	24	44	17	82
Prywatni przedsiębiorcy	30	36	30	3	33
Bierni zawodowo					
Renciści i emeryci	20	22	30	29	399
Uczniowie i studenci	21	24	39	15	33
Bezrobotni	14	20	42	23	83
Gospodynie domowe i inni	22	28	33	17	93
Dochody na jedną osobę					
Do 400 tys. zł	14	17	47	22	93
401-600	13	23	42	22	144
601-800	15	22	38	25	211
801-1000	19	22	39	20	215
1001-1500	25	26	30	19	276
Powyżej 1500 tys. zł	28	27	30	15	196
Ocena własnych war. mater.					
Złe	17	23	37	23	520
Średnie	21	24	34	21	496
Dobre	27	27	36	10	131
Udział w prakt. religijnych					
Kilka razy w tygodniu	23	26	29	22	114
Raz w tygodniu	21	22	36	21	658
Kilka razy w roku	17	29	35	19	283
W ogóle nie uczestniczy	23	16	44	17	93
Ocena kier.rozw.syt.w kraju					
Dobry kierunek	30	30	29	10	217
Zły kierunek	16	24	40	20	705
Trudno powiedzieć	22	18	28	32	229

Tabela 4. Jak Pan(i) sądzi, czy powszechna prywatyzacja, tzn. przekazanie wszystkim chętnym udziałów w prywatyzowanych przedsiębiorstwach będzie dla polskiej gospodarki przedsięwzięciem: (%)

	korzystnym	tak korzystnym jak i nie- korzystnym	nie- korzystnym	Trudno powiedzieć	LI CZBA OSÓB
Ogółem	32	23	14	31	1151
Płeć					
Mężczyźni	37	20	14	30	494
Kobiety	29	25	14	32	657
Wiek					
do 24 lat	35	24	16	25	110
25-34	37	25	17	21	187
35-44	32	28	14	26	271
45-54	33	24	15	28	177
55-64	34	16	13	36	172
65 lat i więcej	26	17	10	47	229
Miejsce zamieszkania					
Wieś	30	22	12	36	497
Miasto do 20 tys.	31	29	11	29	108
od 21 do 100 tys.	34	25	15	26	250
101-500 tys.	33	19	13	35	174
501 tys. i więcej mieszk.	38	19	23	20	119
Region					
Północny	28	32	15	25	148
Zachodni	28	21	18	32	121
Środkowozachodni	38	30	13	19	182
Środkowy	34	24	14	29	191
Wschodni	30	15	11	44	129
Południowo-wschodni	28	16	16	41	187
Południowo-zachodni	39	20	11	30	192
Wykształcenie					
Podstawowe	26	17	14	43	482
Zasadnicze zawodowe	33	26	15	26	291
Średnie	38	28	12	22	305
Wyższe	47	19	19	14	72
Grupa społ.-zaw.pracujący					
Kadra kier., inteligencja	39	20	20	20	59
Prac.umysł.niż.szczebła	40	25	12	23	97
Pracownicy fiz.-umysł.	38	29	10	22	58
Robotnicy wykwalifikowani	30	27	13	30	142
Robotnicy niewykwalifik.	39	19	17	25	64
Rolnicy	23	26	17	34	82
Prywatni przedsiębiorcy	55	21	12	12	33
Bierni zawodowo					
Renciści i emeryci	28	19	12	40	399
Uczniowie i studenci	36	21	24	18	33
Bezrobotni	34	25	12	29	83
Gospodynie domowe i inni	32	24	16	28	93
Dochody na jedną osobę					
Do 400 tys. zł	25	23	14	39	93
401-600	30	23	19	28	144
601-800	32	24	10	34	211
801-1000	30	21	14	35	215
1001-1500	37	22	14	26	276
Powyżej 1500 tys. zł	35	24	14	27	196
Ocena własnych war. mater.					
Złe	30	22	15	33	520
Średnie	33	23	13	30	496
Dobre	39	25	11	25	131
Udział w prakt. religijnych					
Kilka razy w tygodniu	30	24	16	31	114
Raz w tygodniu	33	22	13	32	658
Kilka razy w roku	30	26	13	30	283
W ogóle nie uczestniczy	37	15	20	28	93
Ocena kier.rozw.syt.w kraju					
Dobry kierunek	45	24	12	19	217
Zły kierunek	30	25	14	32	705
Trudno powiedzieć	29	16	14	41	229

Tabela 5. Co Pan(i) zamierza zrobić z częścią otrzymanego w ramach powszechnej prywatyzacji majątku? (%)

	sprzedam	zamienię na akcje konkretnych przedsiębiorstw	zatrzymam, licząc na zyski	zrobię coś innego	Trudno powiedzieć	LICZBA OSÓB
Ogółem	18	15	24	7	36	1151
Płeć						
Mężczyźni	18	19	25	6	32	492
Kobiety	18	12	24	7	39	659
Wiek						
do 24 lat	17	21	26	8	28	109
25-34	18	16	29	9	27	187
35-44	15	20	27	6	32	271
45-54	22	17	22	8	29	178
55-64	14	14	27	4	41	173
65 lat i więcej	21	5	14	6	54	228
Miejsce zamieszkania						
Wieś	17	11	28	5	40	495
Miasto do 20 tys.	23	12	20	8	36	108
od 21 do 100 tys.	22	17	22	9	30	251
101-500 tys.	11	23	23	6	37	175
501 tys. i więcej mieszk.	21	20	18	8	32	119
Region						
Północny	15	12	23	10	40	150
Zachodni	30	17	21	6	26	121
Środkowozachodni	23	18	24	9	26	182
Środkowy	21	10	21	6	41	191
Wschodni	10	8	25	7	50	129
Południowo-wschodni	12	19	25	4	39	185
Południowo-zachodni	17	19	28	4	32	192
Wykształcenie						
Podstawowe	21	6	23	5	45	483
Zasadnicze zawodowe	18	17	26	8	31	290
Średnie	15	23	26	7	29	305
Wyższe	13	31	18	14	25	72
Grupa społ.-zaw.pracujący						
Kadra kier., inteligencja	10	31	20	12	27	59
Prac.umysł.niż.szczebła	14	28	25	8	25	97
Pracownicy fiz.- umysł.	21	22	22	7	28	58
Robotnicy wykwalifikowani	23	21	21	7	28	142
Robotnicy niewykwalifik.	20	14	33	2	31	64
Rolnicy	9	6	33	7	44	81
Prywatni przedsiębiorcy	15	24	27	9	24	33
Bierni zawodowo						
Renciści i emeryci	21	10	20	5	45	399
Uczniowie i studenci	12	27	18	3	39	33
Bezrobotni	22	12	28	7	31	83
Gospodynie domowe i inni	12	5	34	11	38	94
Dochody na jedną osobę						
Do 400 tys. zł	26	6	31	5	31	93
401-600	19	12	27	6	36	143
601-800	19	14	21	4	42	211
801-1000	13	17	25	7	39	215
1001-1500	19	15	21	8	36	277
Powyżej 1500 tys. zł	18	21	26	7	28	196
Ocena własnych war. mater.						
Złe	23	12	22	6	38	521
Średnie	14	17	26	6	37	495
Dobre	15	20	26	13	26	131
Udział w prakt. religijnych						
Kilka razy w tygodniu	17	15	23	7	37	115
Raz w tygodniu	16	14	26	5	38	657
Kilka razy w roku	23	17	17	10	33	283
W ogóle nie uczestniczy	17	18	31	4	29	93
Ocena kier.rozw.syt.w kraju						
Dobry kierunek	13	21	28	12	26	216
Zły kierunek	19	15	24	5	37	707
Trudno powiedzieć	21	9	21	6	44	228